

Tänk om...?

Ibland blir jag förtvivlad över situationen i skolan. Det händer när jag observerar i klassrummet och hör hur vissa elever (läs: pojkar med ADHD) ständigt får tillsägelser och förmaningar och ser hur de hela tiden hamnar i konflikter och hur självkänslan och självförtroendet får sig törn efter törn. Det händer också när jag läser rapporter om hur många elever (läs: flickor) upplever stress och press vilket riskerar att de blir hemma från skolan eller får psykisk ohälsa. Detsamma gäller ju de 50 % av eleverna med autismspektrumtillstånd som vare sig är i skolan eller går ut skolan med godkända betyg.

Tänk om... det går att se kopplingar med vår läroplan när vi ska försöka förstå varför skolsituationen blir så svår för dessa stora grupper av elever?

Läroplanen för grundskolan, Lgr 11, består av tre delar. I den första delen hittar vi en beskrivning av skolans värdegrund och uppdrag, i den andra finns skolans övergripande mål och riktlinjer, och i den tredje finns kursplanerna för all olika ämnen.

Om vi tittar i del 1 och 2 finns det oerhört många och fina beskrivningar av vad skolans uppdrag går ut på. *Skolan ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling ska prägla verksamheten. Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen.*

Läser vi vidare i texten kring skolans uppdrag blir det tydligt hur stort och hur mycket som inbegrips i skolans uppdrag. Det handlar om att skolan ska förbereda eleverna på att bli aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarstagande individer och medborgare.

Skolan ska förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver. Efter denna mening kommer en uppräknings och beskrivning av vad detta är: kunna hantera ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt, ha studieteknik, kunna kommunicera och använda språket, lära genom skapande arbete och lek, fysisk aktivitet, ta initiativ och ansvar, arbeta självständigt och i grupp, förstå sammanhang genom ett historiskt, etiskt, miljömässigt och internationellt perspektiv.

Skolan ska stimulera varje elev att bilda sig och växa med sina uppgifter. I skolarbetet ska de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. Även hälso- och livsstilsfrågor ska uppmärksammas.

Tänk om det är så att skolan "gapar över för mycket"... att man har en förväntan om att **varje elev** ska utvecklas till att vara både nyfiken, initiativrik, empatisk, motoriskt välutvecklad, estetisk, tänkande, språkligt kompetent, självständig, flexibel, analytisk osv., när det i själva verket kanske är **ett samhälle** som behöver personer med dessa olika egenskaper och förmågor. Allt kan inte finnas hos en individ, men tillsammans får vi ett väl fungerande samhälle... En del av oss vuxna är kreativa och initiativrika, andra mer analytiska och eftertänksamma. Vissa är starka och uthålliga och andra mer fokuserade på abstrakt tänkande.

Tänk om det helt enkelt skapar en massa onödig stress hos såväl elever som pedagoger om man känner en förväntan på att varje elev ska prestera inom alla områden?

Kursplanerna i del 3 har ett oerhört starkt fokus på de kommunikativa och språkliga förmågorna och oavsett ämne så är det förmågan att kommunicera, hantera information, använda språkliga begrepp, analysera och förstå samband och perspektiv, samt kunna tänka abstrakt kring lärandet, som du som elev ska uppvisa att du behärskar, och även bedömas utifrån. Låt mig ta ett antal exempel på kunskapskraven för ett godkänt betyg (E) i olika ämnen och årskurser:

Bild, åk 6 – *Eleven kan framställa några olika typer av berättande och informativa bilder som kommunicerar erfarenheter, åsikter och upplevelser med ett enkelt bildspråk och delvis genomarbetade uttrycksformer så att budskapet framgår.*

Matematik, åk 3 – *Eleven kan beskriva och samtala om tillvägagångssätt på ett i huvudsak fungerande sätt och använder då konkret material, bilder, symboler och andra matematiska uttrycksformer med viss anpassning till sammanhanget.*

Musik, åk 9 – *Eleven kan föra enkla och till viss del underbyggda resonemang om musikens olika funktioner och vilken betydelse den har och historiskt har haft för individer och samhällen.*

Biologi, åk 6 – *Eleven kan också beskriva och ge exempel på människors beroende av och påverkan på naturen och gör då kopplingar till organismers anpassningar till olika livsmiljöer.*

Samhällskunskap, åk 3 – *Eleven kan ta del av enkel information i olika medier och samtala om elevnära samhällsfrågor genom att framföra synpunkter, ge kommentarer och ställa frågor.*

I alla ämnen finns det alltså ett stort fokus på att det man som elev ska behärska handlar om kommunikation och språk. Det betyder att alla elever vid samma tidpunkt ska behärska förmågor som är abstrakta, teoretiska och språkligt komplexa. **Tänk om detta är en av skolans stora paradoxer...?** Hur stämmer de två första delarna i läroplanen, där det så fint förespråkas att varje elev ska få utvecklas utifrån sina förutsättningar, ihop med kunskapskraven i del 3, som tydligt anger målen som gemensamma för alla elever? Alla pedagoger ska lyckas lära alla elever samma förmågor vid samma tidpunkt trots att (såväl pedagoger som) eleverna har stora individuella skillnader vad gäller förutsättningar att lyckas med detta.

En elev med språkstörning och en elev med autism har per definition svårt med språk och kommunikation. De har funktionsnedsättningar som gör att de från start har ett helt annat utgångsläge än elever som inte har dessa funktionsnedsättningar. Elever med autism har dessutom generellt svårt med perspektivtagning och förståelse av samband. Detta kan även gälla elever med en generellt svag begåvning. Ändå förväntas dessa elever prestera och uppvisa förmågor som exakt motsvarar det de har svårt med från början. Man skulle ju nästan kunna säga att om pedagogerna lyckas med denna uppgift så skulle inte eleverna längre ha sin funktionsnedsättning efter fullgången skolgång... är det möjligt?

Tänk om detta faktiskt innebär att den nuvarande läroplanen är exkluderande för elevgrupper som har autism, språkstörning och svag begåvning...? Tänk om detta innebär att läroplanen inte är likvärdig i sin utformning i förhållande till alla elever i skolan...? Tänk om detta resonemang även kan appliceras på en del nyanlända elevers (med annan språklig och kulturell bakgrund) situation? Tänk om det upplevs oerhört ledsamt och frustrerande att vara i skolan och göra så gott man kan, men ha uppsatta kunskapskrav som helt enkelt är för avancerade...?

Eleverna ska undervisas i och uppvisa förmågorna i en miljö som i många fall innebär ett stort antal elever i ett rum. Det innebär en mängd syn- och ljudintryck som ska kunna filtreras, sorteras och bearbetas. Samtidigt finns det en förväntan på att eleverna ska kunna hålla sig fokuserade och alerta, och kunna stå emot impulser, reglera affektnivå och hantera sociala situationer på ett väl avvägt sätt. De ska kunna vänta, ha tålmod, vara empatiska och visa hänsyn och respekt för andra. Jag skriver att de förväntas ha dessa förmågor trots att dessa ju faktiskt går att hitta i del 1 och 2 i läroplanen, dvs. de är förmågor som skolan ska arbeta med under hela skoltiden.

En elev med ADHD har svårt att reglera affekt och vakenhet. Impulskontrollen är ofta nedsatt, liksom förmågan att planera och organisera. I en miljö som är fylld med intryck, med höga förväntningar på social interaktion, eget ansvar och avancerade kunskapskrav, får dessa elever ofta stor uppmärksamhet och fokus. Uppmärksamheten är dock ofta negativ med en stor mängd tillsägelser och utskällningar som konsekvens. **Tänk om detta skadar elevernas självkänsla och riskerar att ge eleverna en negativ självbild...?**

Elever med funktionsnedsättningar som autism och ADHD har en skolsituation som innebär stora utmaningar i många fall, kanske just för att skolan har det fokus och den undervisningsform som den har...?

Tänk om skolan skulle tänka in alla elever och fokusera på att ge varje elev möjlighet att utvecklas på sitt vis, i olika takt och med annat fokus...?

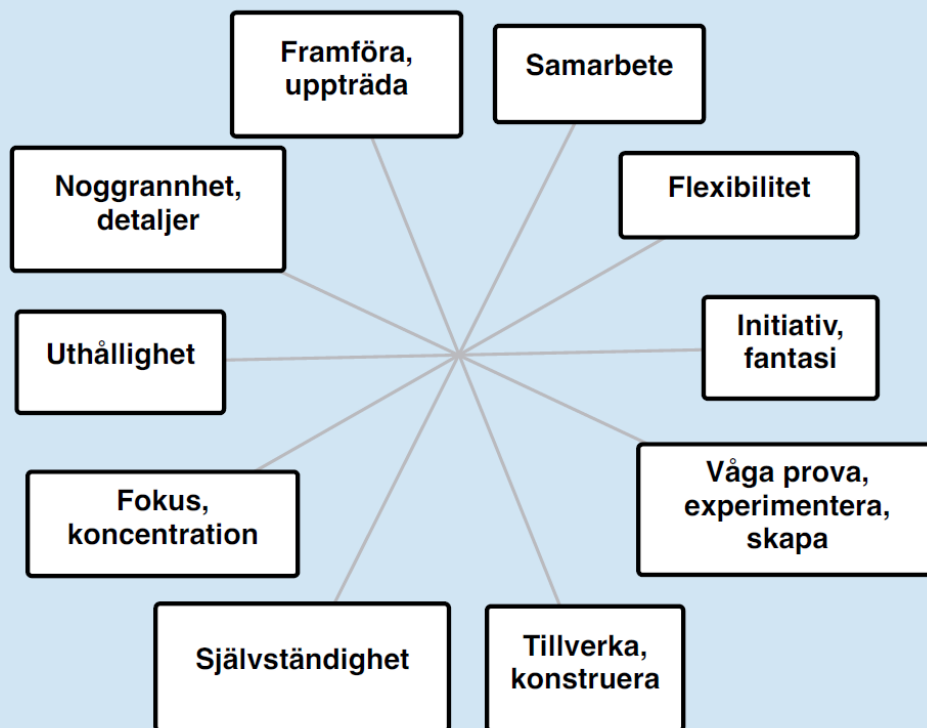
Vad skulle hända om kunskapskraven inte fokuserade på dessa språkliga, kommunikativa och abstrakta förmågor utan hade sitt fokus på det centrala innehållet, där kommunikationsförmåga, språkförmåga, studieteknik och sociala färdigheter hade givna platser, men där fokus låg på andra begrepp. Tänk om vi istället under lektioner och på utvecklingssamtal hade fokus på förmågor och färdigheter som dem på bilden.

Då skulle eleven med ADHD och autism kunna få uppleva att det inte är allt som man har svårt för. Om man skulle markera i bilden var eleven befinner sig så skulle det bli en unik "stjärnbild" över de styrkor och de utmaningar varje elev hade. En elev skulle kanske se att hen hade stor förmåga att våga prova, vara initiativrik och ha stor kompetens när det gällde att uppträda på scen eller konstruera och tillverka avancerade konstruktioner. Samma elev skulle också kunna se att de förmågor eleven behöver utmana sig själv i och få stöd att utveckla mer kunde vara att vara noggrannare med detaljer och att arbeta mer självständigt.

En annan elev skulle kunna se att hen hade stor förmåga att arbeta självständigt, vara noggrann och uthållig, medan utmaningarna och det eleven behövde stöd i att utveckla

skulle kunna vara att våga prova och göra saker på fler sätt. Det skulle bli en betydligt positivare bild än att eleven inte når målen och får ett antal F i betyg...

Tänk om...

Med en annan målbild och ett annat fokus skulle kanske läroplanen bli mer likvärdig och möjlig att efterleva? **Tänk om ett annat fokus bättre skulle representera den mångfald av människor och egenskaper som ett samhälle behöver bestå av...?**

Tänk om detta skulle innebära färre "hemmasittare", en minskad psykisk ohälsa bland unga, en ökad integrering och inkludering samt en högre måluppfyllelse och självkänsla...?

Om detta vore möjligt – är det inte då dags att TÄNKA OM?!